

Med håret på plats

Hårstråna i borsten var nyss en växande del av kroppen. Plötsligt betraktas de istället som skräp, som mänskligt avfall. Inte av alla dock. Hår är även ett ekologiskt hållbart material som kan förvandlas till kläder, smycken – och solglasögon.

Text Helena Gustavsson **Foto** Jessica Silversaga

»YOUR HAIR IS YOUR CROWN.« Så löd en, troligen bibliskt inspirerad, försäljningslogan för ett gammalt schampofabrikat. Ditt hår är din krona. Håret har genom historien lyfts fram som något vackert och åtråvärt. Det har fått symbolisera egenskaper som ungdom, hälsa och styrka. Kvinnors hår anses av en del som så lockande att det måste döljas.

Men hårets höga status är helt beroende av att det befinner sig på rätt ställe. Ingen vill hitta ett hårstrå på tallriken. Ett löst strå på tröjan plockas genast bort. Ögonbryn ska noppas. I våras uppstod debatt efter att en kvinna i Melodifestivalpubliken fångats på bild med hår under armarna. Fotot spreds på Facebook och över-sköljdes av kommentarer om hur »äckligt« det var att inte raka sig. Motreaktionen lät inte vänta på sig men det blev tydligt att hår fortfarande är kontroversiellt om det sitter på fel ställe på kroppen.

Men om håret sitter i kläderna då? Eller i ett smycke? Artisten Lady Gaga har klätt sig i mängd uppseende-väckande outfits, bland annat en klänning gjord av äkta hår. Klänningens designer Charlie le Mindu tror att hår i kläder kommer att bli mer mainstream. »Människohår är vackert och väldigt intressant att arbeta med. Människor måste bara komma över det faktum att de bär något från kroppen. De verkar tycka att det fortfarande lever och det skrämmer dem«, kommenterade le Mindu i en intervju med BBC.

NÅGON TREND AV hårkläder tror inte Elsa Olsson att vi får se, trots ett stort eget intresse för materialet. Hon läser högre textil hantverksutbildning på HV Skola och i ett beklädnadsprojekt i våras valde hon att jobba med hår. Som teknik valde hon vävning. Varpen i tuskaftsväven är gjord av lin som färgats i te för lysterens skull.

– Inslagen består nästan bara av hår, men lite lin har lagts in även där för att kunna hålla samman kanterna. Före och efter varje bit av hår har jag vävt en bit med bara lin för att sen kunna använda detta som foder, förklarar hon.

DET VAR NÖDVÄNDIGT att tänka ut konstruktionerna i förväg och att väva mönsterbitarna i exakt storlek och form eftersom det är omöjligt att klippa i hårvävarna i efterhand. De tekniker hon använt är flossa och rya.

– Jag vävde prover i flera olika tekniker innan, för att se vilka som fungerade bäst med håret. Under arbetets gång har jag improviserat ganska mycket, fast självklart med provvävarna i åtanke.

Resultatet blev en krage vars svallande man sköljer ner över bröstet, ett diadem där blondt hår blandas med spets, en yvig bolero samt en sjal att fästa runt halsen.

– Om jag säger att jag jobbar med hår tycker många att det är lite äckligt och konstigt. Men andra tycker att det är häftigt. Jag har mest fått positiv respons, säger hon.

Elsa Olssons alster har inspirerats av den viktoriańska eran (1837–1901), en tid då hårarbeten, framför allt smycken, var mycket populära. Då användes ofta lockar från avlidna familjemedlemmar och ibland fick pärlor symbolisera tårar.

– Under den här perioden såg man på döden på ett annat sätt än idag, som en mer naturlig del av livet. Man hade också fler ritualer för att bearbeta sorgen.

Pärlor har blivit ett inslag även i Elsa Olssons hårarbeten och hon hoppas att betraktarna av hennes verk får en allvarlig, vemodig och lite sorgsen känsla.

– När jag ser tillbaks på mina projekt så märker jag att det mesta jag gör har en relation till döden. Det är inget medvetet men det blir ändå så.

»Hårets höga status är helt beroende av att det befinner sig på rätt ställe. Ingen vill hitta ett hårstrå på tallriken. Ett löst strå på tröjan plockas genast bort.«

Ett diadem av hår och spets ingår i
Elsa Olssons hårkollektion.

Boleron är vävd av lin och
hår i flossa- och ryateknik.

Brush

Brush heter en serie hårborstar av Agustina Woodgate. Istället för piggar har varje borste försetts med hår från en av Woodgates kvinnliga familjemedlemmar. Varje borste blir till ett personligt minnesmärke.

www.agustinawoodgate.com

Shoplifter

Shoplifter – isländska Hrafnhildur Arnardóttir – rör sig mellan bildkonst, performance och design. Hon undersöker både hårets användningsområden och symbolik. »Hår och naglar består i huvudsak av döda celler som växer på vår kropp som ogräs och som vi väljer att

tämja (eller inte). Det är en stor del av vårt utseende, det skiljer oss från varandra och gör var och en av oss unik. Vi vill skilja ut oss från djur, men håret är vår päls och är en symbol för vår djuriskhet på ett visst sätt«, förklarade hon i Rafskinna Magazine. www.shoplifter.us

»Om jag säger att jag jobbar med hår tycker många att det är lite äckligt och konstigt. Men andra tycker att det är häftigt. Jag har mest fått positiv respons.«

FÖR ATT HÅLLA NERE kostnaden har hon använt syntethår, men i framtiden hoppas hon kunna arbeta med äkta hår.

– Känslomässigt skulle det vara stor skillnad. Det här ger samma estetiska upplevelse men äkta hår väcker kanske större respekt och gör att man funderar över personen det kommer ifrån. Det är så mycket som lagras i hår. Man kan ju läsa ut jättemycket om en människa genom att analysera ett hårstrå. Och om man skulle blanda flera olika människors hår så händer också något. Det blir som en väv av alla de människornas samlade DNA.

NINA SPARR JOBBAR MED äkta hår. På släktgården i Våmhus, den plats i Sverige som framför allt förknippas med hårarbete, har hon sin ateljé. Hon är femte generationens hårkulla och hennes gammelfarmor vandrade ända till Finland och Ryssland för att sälja sina arbeten.

– Att jobba med hår sitter i själen på mig, säger Sveriges enda yrkesverksamma hårkulla.

De flesta som beställer Nina Sparrs arbeten har eget hår med sig. Kanske en fläta från barndomen. Eller en lock från mammas mormor som sparats i en ask eller ett kuvert. Hår blir aldrig för gammalt.

– Det äldsta hår jag har jobbat med blev avklippt på 1800-talet. Då känner man historiens vingslag.

Det är viktigt, berättar hon, att hårstråna ligger åt samma håll. De räknas och grupperas till olika grova »trådar«, vilka därefter fästs i blytyngder i en kedjeställning. I ett bestämt mönster flätas trådarna samman. Arbetet växer fram och letar sig ner genom ställningens mitthål. Tekniken beskrivs ofta som en långväga släkting till knyppling.

SOM HÅRKULLA FÅR Nina Sparr inblick i många människors öden. Ibland blir kundmötena känslofyllda, inte sällan har människor blivit rörda då de har tagit emot det färdiga arbetet.

När Nina Sparr själv gifte sig i somras var brudgummens corsage – knapphålsblomman – gjord av hår från de blivande makarna. Själv bar hon ett diadem med tillhörande smycken av eget hår.

Hon tillverkar huvudsakligen smycken. Familjetråd med hår från flera generationer är en vanlig beställning men hon har också skapat modernare ting i hår, bland annat en snowboard. Då och då sticker hon kläder i människohår, bland annat en väst, linnen, vantar, mössor och ett par trosor.

– Kläder i hår värmer väldigt bra. Men man måste ha något under, för hårändarna sticker som små nålar, säger Nina Sparr.

Kragen har fått en fin kant av pärlor, som också har strötts ut över hårmanen som flödar fritt över bröstet.

Hårvävarna har en tuskaftsbotten av lin, ofta dold bland flossanockor och ryasvall. Här i själen får den framträda.

Ovan Hårjacka av Sandra Backlund.

Överst till vänster Glasögonbågar av människohår från Studio Swine. **Till vänster** Sveriges mest kända trosa är stickad av hårkullan Nina Sparr i hundra procent människohår. Modellen kallas Swedish Country Style. En stringvariant finns för stadsbor.

Sandra Backlund

Den internationellt hyllade modedesignern Sandra Backlunds signum har blivit avantgardistiska handstickade plagg. Allra mest uppmärksamhet har en jacka flätad i människohår, från hennes examensutställning, fått.
www.sandrbacklund.com

Contemporary Vanitas

Människans jakt på skönhet, kroppslig perfektion och i slutänden evigt liv avspeglas ofta i konst och design. Men även döden och det kroppsliga sönderfallet borde få ta större plats anser Thomas Vailly, masterstudent på Design Academy Eindhoven. I sitt projekt Con-

temporary Vanitas blandar Vailly människohår med glycerin och natriumsulfat till en läderliknande bioplast som han sedan skapar vardagliga saker som muggar, lampor och speglamar av. Materialet är helt igenom ekologiskt hållbart. www.vailly.com

DEN BRITTISKA DESIGNDUON Studio Swine prisades förra året av designtidskriften Wallpaper för sina *Hair Glasses*, glasögonbågar gjorda av människohår. Bakom Studio Swine står Azusa Murakami och Alexander Groves.

– Vi bor nära flera frisersalonger och insåg att hår har fantastiska egenskaper. Vi ville hitta alternativa sätt att använda det här hållbara materialet på eftersom den potentiella tillgången är enorm.

Studio Swine vill genom sin design utforska den emotionella funktionen hos föremål och förvandla det oattraktiva och förbisedda till något människor suktar efter. Med glasögonen verkar man ha lyckats.

– Reaktionerna på bågarna har varit oväntat positiva. Utmaningen var att skapa något åtråvärt av ett material som kan verka fränstötande.

Hållbarhet är också en viktig aspekt för Studio Swi-

ne. Runt 85 procent av bågarna består av hår, resten är bindemedel i form av växtbaserad harts och de är helt biologiskt nedbrytbara. För att skapa bågarna som påminner om horn eller träfiber blandas komponenterna till skikt som sedan delas i bitar och formas för hand. De metallpläterade bågarna gjuts istället i formar.

En del av håret har donerats från vänner men mycket samlas in från hårsalonger i East London. Längden på stråna måste dock ligga på minst 15 centimeter.

– Vi har gjort försök med »floor sweepings«, hårresterna som hamnar på golvet, men inte lyckats få det att se bra ut ännu.

HELENA GUSTAVSSON är frilansjournalist. Vid nästa regnoväder ser hon om hippiemusikalen *Hair*.

JESSICA SILVERSAGA är fotograf, journalist och älskar vintage, alltifrån vackert 20-tal till glatt 50-tal.